

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**SOCIAL-DEMOCRAȚIA ȘI SISTEMUL DE PARTIDE
EUROPEAN DIN PERSPECTIVA PROCESULUI
INTEGRĂRII EUROPENE:
CAZUL UNGARIEI ȘI ROMÂNIEI**

Conducător științific:

Prof. univ. Dr. Csucsuja István

Doctorand:

Dobolyi Alexandra

Cluj - Napoca

2011

Cuvinte cheie:

- Accession negotiations
- Enlargement-led Europeanization
- Acquis communautaire
- Structural deficiencies
- Financial resource
- Transition towards democracy
- Institutional framework
- Affiliated organization
- Programmatic change
- Party system
- European narrative
- Shifting policies
- Agreement on Europe
- Eastern enlargement

În primul capitol intitulat *Lărgirea Comunității Economice Europene /Uniunii Europene de la începuturi până la 1997*, arătăm că la sfârșitul anului 1990 procesul ai lărgirii Uniunii Europene a avut deja o istorie de câteva decenii, ceea ce a însemnat că țările doritoare să adere puteau să folosească de experiența dobândită de alte țări în timpul traversării acestui drum. Uniunea Europeană a fost lărgită, mass media folosește des această expresie, în „valuri” deci țările foste comuniste care, au moștenit din vechiul regim o economie centralizată bazată pe planuri, și aveau sarcina de a construi o democrație funcționată cu instituțiile stabile, să realizeze armonizarea sistemului lor de drept cu „aquis communautaire”, puteau să profite de învățămintele proceselor anologice care a avut loc mai devreme, de pildă de experiențele acumulate în timpul „lărgirii spre sud”. În această ordine de idei, am considerat necesară, să scoatem în evidență, că respectiva lărgire s-a produs și avea la bază și o serie de considerente geopolitice, ele jucând de fapt rolul decisiv în acest proces și nu cele de ordin tehnic.

Analizei deficiențelor structurale, mai ales sub aspect economic, ale statelor naționale precum și rolului jucat de către elitele pro-integraționiste din cele șase țări care au creat Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (ECSC) în 1951, apoi Comunitatea Economică Europeană (EEC) în 1957. Statele semnatare ale Tratatului de la Roma și-au reconsiderat conflictele de interese, ambițiile caracteristice statelor naționale, care au dus la conflagrația celui de-al doilea război mondial, la persistențe instabilității și insecurității. Scopul principal a devenit crearea unei ordini europene stabile din punct de vedere politic și prosperă sub aspect economic, care este în stare să elimine tensiunile și conflictele tradiționale. Desigur pericolul pe care îl reprezenta caracterul agresiv al blocului sovietic pentru securitatea Europei Occidentale a exercitat și el un rol stimulator atât în declanșarea și accelerarea procesului de integrare din partea de vest a continentului, cât și în realizarea cooperării de securitate transatlantică, instituționalizată în Organizația Tratatului Nord Atlantic – NATO, 4 aprilie 1949.

Asupra arhitecturii instituționale a EEC s-au purtat și se poartă discuții ample interiorul elitelor economice și, politice, în sânul facțiunilor de partide. Orientarea așa-numiților federaliștilor sau instituționaliștilor este pentru întărirea structurilor supra-naționale asupra statelor naționale, iar cea a confederaliștilor preferă promovarea unor forme mai puțin încorsetate, obligații ale cooperării politice.

Noi am abordat procesul lărgirii drept un instrument al socializării politice pentru obiectivele inițiale și de lungă durată ale Uniunii Europene . Anticiparea lărgirii Uniunii spre Europa Centrală și de Est, caracteristicile eterogene, a dus la ajustarea Tratatului de la Nisa, iar „big bangul lărgirii” din anii 2004-2007 a pus în evidență necesitatea schimbării și a impus într-un anumit fel începerea negocierilor pentru adaptarea Tratatului de la Lisabona în 2007.

Valurile de lărgire pot fi concepute ca niște procese ale învățării reciproce, care au efecte asupra tuturor nivelurilor, asupra celui economic, politic și al sistemului de drept. Lărgirea a motivat și a generat reforme politice și economice nu numai. În țările candidate, ci și în țările vechilor state membre ale Uniunii Europene. Este de menționat că ele dispuneau, cu toate că numai potențial erau viitoare membre, de instrumente puternice de a iniția și impune reforme politice și economice în afara lor. „Rules of the games” regulile jocului au fost inițial elaborate și stabilite, dar lărgirea s-a produs, în fiecare etapă a ei, cu semnificative diferențe și specificități. În primul val de lărgire care s-a desfășurat între anii 1961-1973 au devenit membrii ai Uniunii Europene Marea Britanie, Irlanda, Danemarca, ele constituind, inclusiv cu Norvegia, primul grup de state care și-a cerut înglobarea lor în acest organism de integrare. Ele și-au înaintat cererea încă în 1960, în 1969 negocierile de aderare s-au terminat cu acceptarea lor ca membrii cu drepturi depline. Este interesant cazul Norvegiei. Această țară astăzi bogată în urma extragerii zăcămintelor sale de petrol, și-a terminat cu succes negocierile, însă, un referendum ținut în problema intrării în UE, prin rezultatele lui negative a blocat aderarea ei. În 1994 ea și-a înaintat din nou cererea dar și de data această a fost blocată de plebiscitul ținut în anul următor, astfel că Norvegia nici astăzi nu este membru UE.

Grupul alcătuit de Suedia, Austria, Finlanda și Elveția are un statut aparte întrucât aceste țări sunt neutre și ele au ținut și țin din motive diferite și prin angajamente internaționale încheiate în perioade diferite, la poziția lor. Astăzi numai Elveția nu este membră a UE, însă și ea prin nenumărate fire, prin numeroase acorduri și tratate comerciale etc. este legată de acest organism. În cazul negocierilor aderării Irlandei, Danemarcei, politica comună agrară (CAP) a Uniunii Europene a constituit o problemă deosebit de grea, iar în cazul Marii Britanii poziția Franței a președintelui ei De Gaulle a cauzat un impediment de netrecut. În ianuarie 1972 s-a semnat, până la urmă, tratatul

privind aderarea Marii Britaniei, el prevăzând însă o perioadă de tranziție de cinci ani „pentru adaptarea aquis communautaire”. Este de spus că nici opinia publică din Marea Britanie nu a susținut în primii ani ai decadei într-un mod deosebit negocierile de aderare.

Grecia, Spania și Portugalia – țările din sudul Europei au constituit un grup aparte. Regimul lor politic intern a făcut ca problema aderării lor la comunitățile multă vreme să fie imposibilă de realizată. Caracterul non-democratic al regimurilor din aceste țări era incompatibil cu normele și standardele pe care s-au bazat. Lărgirea spre Sud a Comunităților Europene s-a realizat între 1974-1986. Ea s-a produs printr-un adânc proces de democratizare.

Studierea lărgirii spre Sud are o deosebită importanță întrucât aceasta a rezultat cu experiențe și procedee care au fost folosite în valurile ulterioare. De pildă în cazul Greciei instrumentul principal de a genera transformări a constituit: accesul liber al exporturilor agrare spre EEC, susținerea financiară a dezvoltării economice Greciei, restructurarea economică, atragerea investițiilor străine, din EEC în Grecia. Desigur și întărirea securității europene, în flancul de Sud, în bazinul Mediteranean a jucat un rol esențial în acceptarea aderării acestui grup (în afara schimbărilor economice și ce au avut loc).

În iunie 1993 au fost formulate de către Consiliul European la Copenhaga criteriile de aderare, care au devenit cunoscute drept „criterii de la Copenhaga”. S-a stabilit cu această ocazie, că țările din Centrul și Estul Europei pot deveni membrii ale Uniunii Europene numai dacă le îndeplinesc condițiile prevăzute în această declarație. Și, anume, instituțiile sale au ajuns la o stabilitate care asigură desfășurarea unei vieți democratice, funcționarea unui stat de drept, drepturile omului și protecția minorităților. De asemenea, dispune de o economie de piață funcțională, care are capacitatea să facă față presiunilor concurențiale în cadrul Uniunii. Țara, care cere aderarea, să fie capabilă să-și îndeplinească obligațiile provenite din calitatea de membru, inclusiv de a se putea înregimenta alături de scopurile politice, economice și monetare ale Uniunii.

Se precizează în acest document de mare importanță pentru negocierile desfășurate de către România și Ungaria, că capacitatea de absorbire a Uniunii de a absorbi noi membri este inegal măsură atât în interesul Uniunii cât și al țărilor candidate.

În astfel de condiții s-a petrecut în anii 1997-2007 cea mai mare lărgire a Uniunii Europene. În cel de-al cincilea val au fost integrate zece state. Acesta s-a desfășurat în

urma realizării unui ambițios program de reforme, cunoscut sub denumirea de Agenda 2000. În paralel și Parlamentul European a elaborat regulile sale de procedură.

România a intrat în Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007. România a parcurs un drum greu până la acceptarea ei, și acesta indică și relația între dinamica lărgirii Uniunii și România.

România a trebuit să înregistreze progrese mari în transformarea vieții sale politice, economice. Nici o țară nu a avut o economie atât de ultracentralizată, și ea a trebuit să edifice o economie funcțională de piață, să-și creeze instituții democratice după o dictatură autoritară. Aceste reforme, în multe faze ale lor au fost foarte dureroase.

În acest context se face o analiză amănunțită asupra rolului Partidului Socialist European și asupra Grupului Socialist din Parlamentul European. Ele au asigurat un suport continuu, politic și tehnic, pentru România și Bulgaria, pentru a îndeplini condițiile aderării. Analiza efectuată arată că, sub aspectul-costuri-beneficii-raportul comisiei de monitorizare pentru România, scoate în evidență: România, „având în vedere situația sa geopolitică în Europa și faptul că are 22 de milioane de locuitori, joacă un rol promordial între Uniunea Europeană și Balcani, și Regiunea Mării Negre.”

Este esențial că, membrii UE au considerat ca accesul României aduce beneficii în plus, ele întrec, costurile economice.

Reformele graduale promovate de guvernul Năstase, înțelegerile încheiate cu International Monetary Fund au dus la schimbări structurale în economie. Tot acest guvern al PSD prin acordul făcut cu UDMR- Uniunea Democrată Maghiară din România s-a angajat în respectarea consecventă a drepturilor minorităților naționale, a acceptat posibilitatea folosirii large a limbii lor și deschiderea unei universități private maghiare.

Alegerile parlamentare și prezidențiale din 2004 au avut un efect esențial asupra mersul procesului de aderare. PSD-ul a câștigat alegerile, dar cu o majoritate ne semnificativă, ceea ce arăta pierderea susținerii opiniei publice. Prin alianța DA, de orientare centristă la alegerile prezidențiale a ieșit biruitor Traian Băsescu. Noul președinte l-a numit la sfârșitul anului 2004 prim-ministru pe Călin Popescu Tăriceanu. S-a format un guvern din miniștri tineri, în majoritatea lor formați și școliți în vest, care a manifestat, apoi o consecvență deosebită în edificarea unei economii realmente de piață,

au lansat o campanie împotriva corupției (nereușită de altfel), iar noul ministru al Justiției a început reformarea acestui sector, de a face compatibilă cu cel european sub toate aspectele lui. Răzvan Ungureanu, ministrul de externe a reușit să dea un nou impuls negocierilor și a asigurat o mai mare receptivitate din partea membrilor UE față de problemele României.

Consiliul European a fost de acord cu încheierea negocierilor, prin introducerea unor clauze adiționale de salvagardare. Din punct de vedere tehnic ele au fost astfel încheiate. Dezbaterile din Parlamentul European le reflectă fidel poziția diferitelor țări și partide.

Sistemul de partide a trecut și el printr-o schimbare importantă după formarea Comunităților Europene. Cele mai elocvente sunt în acest sens transformările din sânul socialiștilor europeni. În 1961 socialiștii din parlamentul european au adoptat un document cunoscut sub numele de Programul Socialist European. Congresele socialiștilor din 1962 și 1973 au votat rezoluții în vederea adâncirii democrației în instituțiile europene, în vederea securității sociale, respectării drepturilor omului, iar în 1978 s-a lansat primul manifest pentru alegerile comune și simultane. În 1992 s-a fondat Partidul Socialiștilor European (PES), pentru coordonarea activității partidelor social-democrate la nivelul continentului. Aceasta din punct de vedere organizatoric a fost mai integrativ decât predecesorul său Confederația Partidelor Socialiste. Formarea PES-ului a exercitat un impact semnificativ și asupra sistemului de partid din întreaga Europă și s-a schimbat în relația dintre partidele social-democratice din țările europene și partidele socialiste, de stânga din Europa Centrală și de Est. Acest lucru se poate observa și în cazul țărilor studiate, în cazul României și al Ungariei, unde partidele socialiste au trecut printr-o perioadă de adaptare organizațională Partidul Social-Democrat din România (PSDR) a devenit a devenit Partidul Social Democrat (PSD)

În PES s-a integrat în acești ani și PD-ul. Un pact asementor l-a avut și în Ungaria, unde polarizarea politică era deosebit de pronunțată. Partidul socialist din Ungaria (MSZP) era considerat urmași al fostului partid conducător al regimului comunist (MSZMP). S-a format și un partid de stânga, apropiat în linia sa politică de comuniști - Partidul Muncitoresc. Referendului menit să exprime voința populației

Ungariei în problema aderării, datorită opțiunilor exprimate de FIDESZ (Uniunea Tinerilor Democrați) și de Socialiști a fost net în favoarea integrării europene.

Întegrarea României și Ungariei în Uniunea Europeană a adus cu sine schimbări paradigmatică, o schimbare ireversibilă în sistemul politic și economic al lor. Documentele și analizele noastre desfășurate în cele șapte capitole ale tezei le confirmă pe deplin și le subliniază aceste transformări.

Bibliografia

Documente și surse primare:

1. *Candidate Countries Eurobarometer, National Report – Hungary, 2004.*
2. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Strasbourg European Council: 8-9 December 1989, Brussels, 1989.*
3. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Edinburgh European Council: 11-12 December 1992, Brussels, 1992.*
4. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Copenhagen European Council: 21-22 June 1993, Brussels, 1993.*
5. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Essen European Council: 9-10 December 1994, Brussels, 1994.*
6. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Madrid European Council: 15-16 December 1995, Brussels, 1995.*
7. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Luxembourg European Council: 11-12 December 1997, Brussels, 1997.*
8. *Council of the European Union (1999a), Declaration on Romania, Document 5352/99, Brussels, 22 January 1999.*
9. *Council of the European Union (1999b), Presidency Conclusions – Tampere European Council: 15-16 October 1999, Brussels, 1999.*
10. *Council of the European Union (1999c), Declaration on Romania and Bulgaria, Luxembourg, 26 April 1999.*
11. *Council of the European Union (1999d), Presidency Conclusions – Cologne European Council: 3-4 June 1999, Brussels, 1999.*
12. *Council of the European Union, Presidency Conclusions – Laeken European Council: 14-15 December 2001, Document SN 300/1/01 REV 1, Brussels, 2001.*
13. *Council of the European Union (2002a), Presidency Conclusions – Seville European Council: 21-22 June 2002, Document 13463/02, Brussels, 24 October 2002.*
14. *Council of the European Union (2002b), Presidency Conclusions – Copenhagen European Council: 12-13 December 2002, Document 15917/02, Brussels, 29 December 2002.*
15. *Council of the European Union (2004a), Presidency Conclusions – Brussels European Council: 17-18 June 2004, Document 10679/2/04 REV 2, Brussels, 19 July 2004.*

16. *Council of the European Union (2004b), Presidency Conclusions – Brussels European Council: 16-17 December 2004*, Brussels, 17 December 2004.
17. *Council of the European Union (2005), Decision of 25 April 2005 on the Admission of the Republic of Bulgaria and Romania to the European Union*, OJ L 157, 21 June 2005.
18. European Commission (1989): *Action Plan for Poland and Hungary*, COM (89)470, 26 September 1989.
19. European Commission (1990b), *Implications of Recent Changes in Central and Eastern Europe for the Community's Relations with the Countries Concerned*, SEC (90)111/2, 17 January 1990.
20. European Commission: *Agenda 2000: The Challenge of Enlargement, Volume 2*, COM (97) 2000, 15 July 2000.
21. European Commission: *Communications Strategy for Enlargement*, 2000.
22. European Commission: *Making A Success of Enlargement*, 2001.
23. European Commission: *Towards The Enlarged Union - Strategy Paper and Report of the European Commission on the Progress Towards Accession By Each Of The Candidate Countries*, 2002.
24. European Commission (2005a): *Bulgaria - 2005 Comprehensive Monitoring Report*, COM (2005) 534 final, Brussels: European Commission, 2005.
25. European Commission (2005b): *Romania - 2005 Comprehensive Monitoring Report*, COM (2005) 534 final, Brussels: European Commission, 2005.
26. European Commission (2006a): *Bulgaria – May 2006 Monitoring Report*, COM (2006) 214 final, Brussels: European Commission, 2006.
27. European Commission (2006b): *Romania – May 2006 Monitoring Report*, COM (2006) 214 final, Brussels: European Commission, 2006.
28. European Commission (2006c): *Monitoring report on the state of preparedness for EU membership of Bulgaria and Romania*, COM (2006) 549 final, Brussels: European Commission, 2006.
29. European Commission (2006d): *Commission Decision of 13 December 2006 establishing a mechanism for cooperation and verification of progress in Bulgaria to address specific benchmarks in the areas of judicial reform and the fight against corruption and organized crime*, C(2006) 6570, Brussels: European Commission, 2006.
30. European Commission (2006e): *Commission Decision of 13 December 2006 establishing a mechanism for cooperation and verification of progress in Romania to address specific benchmarks in the areas of judicial reform and the fight against corruption*, C(2006) 6569, Brussels: European Commission, 2006.
31. European Commission (2007a): *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Bulgaria's progress on accompanying measures*

- following Accession*, COM (2007) 377 final, Brussels: European Commission, 2007.
32. European Commission (2007b): *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Romania's progress on accompanying measures following Accession*, COM (2007) 378 final, Brussels: European Commission, 2007.
  33. European Commission (2008a): *Interim Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Bulgaria under the co-operation and verification mechanism*, COM (2008) 63 final/2, Brussels: European Commission, 2008.
  34. European Commission (2008b): *Interim Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Romania under the co-operation and verification mechanism*, COM (2008) 62 final/2, Brussels: European Commission, 2008.
  35. European Commission (2008c): *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Romania under the Cooperation and Verification Mechanism*, COM (2008) 494 final, Brussels: European Commission, 2008.
  36. European Commission (2008d): *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Bulgaria under the Cooperation and Verification Mechanism*, COM (2008), 495 final, Brussels: European Commission, 2008.
  37. European Commission (2008e): *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Management of EU-funds in Bulgaria*, COM (2008) 496 final, Brussels: European Commission, 2008.
  38. European Commission (2008f): *Supporting document accompanying the report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Bulgaria under the Co-operation and Verification Mechanism - Bulgaria: Technical Update*, SEC (2008) 2350 final, Brussels: European Commission, 2008.
  39. Gallup 2004, *The end of the campaign: focusing on the participation rate*, 2004.
  40. Kovács László, *A jóléti rendszerváltás külpolitikai programja (The foreign policy program of social regime change)*, 20 February 2002, In: <http://www.mszp.hu/download/kampany/kabinet/kulugy.ppt>[28 February 2002]
  41. PES, *Activity Report of the PES 2002-4*. PES: Brussels, 2002.
  42. PES, *Statutes of the PES*. PES: Brussels, 2006.
  43. TÁRKI / *Central European Opinion Research Group survey for trends over the 1990's*, European Commission: *Central and Eastern Eurobarometer and Applicant Countries Eurobarometer Series*, May 2002.
  44. *The winners and losers of our accession to the EU*, Szonda-Ipsos [public opinion poll], September 1997.

45. *The European Union and Hungarian public opinion*, Szonda-Ipsos [public opinion poll], April 2000.

Presa și surse electronice:

BBC Monitoring Service, 2000-2007.

European Report, 1997-2007.

European Voice, 1997-2007.

Handesblatt, 2000-2007.

Magyar Hirlap, 2001-2007.

International Herald Tribune, 2000-2007.

Reuters, 1997-2007.

Oxford Business Group

World Market Analyses